

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ирина Генова,
Департамент „Изящни изкуства“, НБУ,
професионално направление 8.1 Теория на изкуствата

за придобиване на научната степен „доктор на науките“
по професионално направление 8.1 Теория на изкуствата
с кандидат

доц. д-р Боян Красимиров Манчев

Основната част от научно-изследователските изяви на Боян Манчев, както и от преподавателския му принос в НБУ и други университети в България и по света, е посветена на отношението между философия и изкуство. При това Манчев е философ с експериментална практика в областта на сценичните изкуства. Имам шанса да следя отблизо през годините формирането, трансформирането, начините на изпробване на възгледите на Манчев относно общите полета на философията и артистичните практики.

Дисертационният труд „Изкуство и пойезис: Философия на образа и философска фигуралогия. Опити по епистемология на основанията на теорията на изкуството“ се включва в изследователска територия, която е слабо представена в съвременността у нас. Но тази проблематика се развива динамично другаде по света. В широкото референциално поле на изследването се откроява значимостта на френската сцена. Сред авторите и кръговете, с които Манчев „общува“ често, са Жорж Батай и списанието *Documents* (1929-1931), Морис Мерло-Понти, Жак Лакан, Морис Бланшо, Жан-Люк Нанси, Жорж Диди-Юберман и много други. Наред с това в критическия си подход към фундаментални и за философията, и за изкуството понятия, като „пойезис“, „техне“, „арс“, „образ“, „репрезентация“, „мимезис“, „айстезис“, „фигура“, „форма“, Манчев обсъжда ключови за европейската култура философски текстове от Античността, през Ренесанса, Романтизма и модерното време до днес. Със своите публикации на чужди езици (френският и тук се откроява сред английски, немски, японски и др), авторът не само присъства, а и участва в международен обмен и развитие на идеи. При тези обстоятелства представянето на една от трите части на докторската теза на френски език

(по-ранна версия на този текст е публикувана във Франция) е добро и уместно решение.

Както съобщава заглавието на дисертационната теза, тя проучва пресечните точки и взаимопроникване между философията и изкуството „не от гледна точка на философията на изкуството, а в перспективата на една „епистемология на основанията“ (с. 3). Хипотезата на Манчев перифразирано най-общо е, че структурната и генетична значимост на категории, като поюзис, образ, фигура не могат да бъдат определени изчерпателно в рамките нито на философията, нито на изкуството като конституирани дисциплини, при все че притежават ключова значимост за всяка една от тях. Целта на изследването е ясно очертана: „...да се разкрие иманентното действие на философските понятия и концепции в художествените творби, както и ролята им за структурирането на самата идея за изкуство. Същевременно, доколкото дисертационният труд цели да осъществи анализа чрез една комплексна оптика, предполагаща „огледален“ поглед от изкуството към философията, то той изследва и значимостта на моделите, определяни като „художествени“, за изграждането на практиката, прогресивно обособила се под определението „философия“. (с. 3). Аналитичният подход е структурно-генетичен. Така изследването се разполага не интердисциплинно, между „философия“ и „изкуствознание“, а едновременно и в двете „разтварящи се“ една към друга дисциплини.

Дисертационният проект се състои от **дисертация** и **разработки**. Дисертацията е структурирана в отделни части, всяка от които до голяма степен е изпробвана като постановки и тези в предходни публикации в българска и международна среда. „...трудът се представя като изследване в три части: корпусът му обхваща три относително автономни съчинения или студии, разгръщащи предмета на изследването в различна модалност, така допринасяйки за комплексното, многоизмерно и синтетично схващане на поставения фундаментален проблем.“ (с. 5) Новият синтез в този труд, обаче, е не просто повторение, а модификация и развитие на постиженията в тяхната свързаност. Такъв е случаят с авторския превод / преработка на « L'autre origine de l'art » / „Другият произход на изкуството“ във втора част: Произходът на изкуството или ставането друг на света.

Първата част „Изкуство и поюзис. Обща поуетика и теория на изкуството“ изследва установяването на модерното значение на понятието за изкуство, през промените в разбирането за *poiesis* във времето на

Ренесанса и през XVIII век. Тук специално ще подчертая подбора на репродукции и тълкуването на конкретните образи, които обогатяват изложението.

Частта „Произходът на изкуството или ставането друг на света“, най-голяма по обем, образът е разглеждан като „активен структуриращ елемент на полето на знание и/или (трансформативно) концепиране на света...“ (с. 7) в отношение с текстове на Жорж Батай.

В последната част „Принципи на философската фигуурология“ предложеният от Манчев модел „допълва хипотезата за конститутивната роля на философията за формирането на автономна идея за изкуство в модерността с предположението за художествена или поетическа модалност на формирането на философските понятия и концепции, както и за самолегитимацията на философската практика“ (с. 177). Тук той предлага ново, динамично разбиране за понятието „фигура“.

Финалните заключения / теза на Манчев се отнасят до конструктивните взаимоотношения между дисциплините „изкуство“ и „философия“, конституирани в модерното време; до *пойезис* и поетическа потенция като място на свързване между автономната идея за изкуство философията на хуманизма през Ренесанса; до трансформативния генезис на художествената практика и най-сетне до модел на философска фигуурология с двойна функция – като „епистемологичен инструмент и метод за четене и интерпретация на образи“ (с. 53, Автореферат). Научните постижения и приноси на дисертацията са коректно синтезирани в Автореферата.

Странични бележки:

Без да мога „да вляза в обувките на философ“, оценявам широката перспектива на европейската философска традиция, в която Манчев разгръща своите научни интуиции и несъмнени постижения. В една теория на изкуството, отворена към философията, този труд е не само приносен, но и действено-предизвикателен относно съвременните артистични практики и практики. Убеденост за това ми дава въздействието на предишни публикации на автора върху визуални артисти в България.

Това, което би ми се искало от страната на изкуството е включването на повече казуси на конкретни художествени практики / творби, подкрепени с визуален материал, както и на референции към по-голям брой изследвания в полето на изкуствознанието, все така с

отвореност към философията. Автори с несъмнено въздействие, като Светлана Алперс, Юбер Дамиш, Даниел Арас, са само споменати, а други, като Майкъл Фрийд, Роланд Рехт, Виктор Стойкица, не са назовани. Но един бездруго обширен дисертационен проект не може да включи още толкова разклонения. Затова пък други текстове на Манчев разширяват оптиката към образа.

В заключение:

Дисертационният труд „Изкуство и пойезис: философия на образа и философска фигурология. Опити по епистемология на основанията на теорията на изкуството“ на Боян Манчев е оригинално научно изследване, което изпълнява и надвишава изискванията за този род съчинения. То безспорно е пригодно като авторска концепция за широки научни среди у нас и извън България.

На основание на всичко изложено, убедено ще гласувам „ЗА“ присъждането на научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 8.1. Теория на изкуството на Боян Красимиров Манчев.

София, 2 август 2022

Ирина Генова